

SXEDIO.50E

23.5.1915: ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΟ ΓΑΛΛΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΟΠΩΣ ΤΙΣ ΑΦΗΓΗΘΗΚΑΝ ΟΙ ΙΔΙΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ. ΚΥΠΡΙΟΣ ΜΕΤΑΔΙΔΕΙ ΟΤΙ Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΣΚΡΑ ΑΓΓΕΛΩΝΚΕ ΣΤΗ ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΜΕ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ-ΤΑΧΥΔΡΟΜΟ

Στοιχεία και μαρτυρίες για τους Κυπρίους που είχαν υπηρετήσει στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο δημοσιεύονται στις εφημερίδες της εποχής.

Ενας από τους πρώτους που έδωσαν λεπτομέρειες γύρω από τη συμμετοχή του στο μέτωπο της Γαλλίας ήταν ο Θ. Ι. Παπαδόπουλος, από τα Γέναγρα της Μεσαορίας, ο οποίος είχε καταταχθεί στο γαλλικό στρατό και κατέληξε στο μέτωπο. Εγγραφε σε συγγενή του σύμφωνα με την εφημερίδα της Λευκωσίας "Ελευθερία" της **11/24 Ιουλίου 1915:**

" Εν Ολκάϊ της Γαλλίας τη **23.5.1915:**

Αγαπητέ Ιωάννη,

... Μάθε ότι ευρίσκομαι ες τον πόλεμον τον ευρωπαϊκόν, δηλαδή εις την Γαλλίαν.

Από επτά μηνών ευρισκόμεθα διαρκώς εις τα προχώματα. Μέχρι της **9** Μαΐου έχω γυρίσει σχεδόν όλα τα προχώματα. Ημεθα εις το δεξιόν και τόρα ήλθαμεν εις το Βέλγιον, δηλαδή εις το Αρράς.

Οταν επρόκειτο να γίνη επίθεσις ημείς ήμεθα ολόκληρος ελληνικός λόχος με Ελληνα ανθυπολοχαγόν, ο οποίος επληγώθη εις τας **9** Μαΐου.

Μόλις εδόθη το σύνθημα της γενικής επιθέσεως καθ' όλην την γραμμήν, εξήλθομεν από τα χαρακώματα και ημείς τουλάχιστον επροχωρήσαμεν τρία χιλιόμετρα. Εκυριεύσαμεν από τους εχθρούς τρεις γραμμάς προχωμάτων, **12** κανόνια, **10** μυδραλλιοβόλα και **500** αιχμαλώτους μόνον εις το μέρος όπου εμαχόμεθα ημείς.

Επληγώθηκα κι εγώ ελαφρώς με μίαν σφαίραν εις την χείρα. Από δώδεκα ημερών είμαι εις το

Νοσοκομείον. Τώρα το χέρι μου έγινε σχεδόν καλά.
Είναι το δεξιόν.

Η πληγή είναι άνωθεν της αγκώνος, εις το παχύ μέρος του χεριού μου. Η σφαίρα επέρασεν από το άλλο μέρος και πιστεύω ότι τουλάχιστον μετά δέκα ημέρας φεύγω από το νοσοκομείον και πηγαίνω εις το σύνταγμά μου.

Ελπίζομεν ότι ο πόλεμος δεν θα διαρκέση πολύ, διότι εξηντλήθη ο στρατός και ο μεν και ο δε.

Ημεις τουλάχιστον δεν εστενοχωρήθημεν από τροφάς, αλλά οι Γερμανοί υποφέρουσι πολύ.

Όταν εκυριεύσαμεν τας τρεις γραμμάς των προχωμάτων από τους Γερμανούς δεν ηύραμεν τίποτε, ούτε ένα ψωμί.

Πώς ζουν αυτοί οι άνθρωποι είναι άξιον απορίας.

Και ήτο και ώρα του φαγητού, διότι εις τας **9 1/2** ακριβώς το πρωί είχομεν εξέλθει από τα προχώματα διά την γενικήν επίθεσιν.

Αυτά είναι τα νέα του πολέμου και να μου γράψης αμέσως και τα ιδικά σας νέα".

Σας ασπάζομαι

Θ.Ι. Παπαδόπουλος.

Η ίδια εφημερίδα έδινε και τις πιο κάτω πληροφορίες:

Και έτεροι Έλληνες Κύπριοι εγνώσθη ότι μάχονται εναντίον των Γερμανών εις τας τάξεις του γαλλικού στρατού

εκ των οποίων τινές και εύρον ήδη ένδοξον θάνατον επί του πεδίου των μαχών έτεροι δε νοσηλεύονται εις τα νοσοκομεία.

Μεταξύ των Ελλήνων Κυπρίων, των αγωνιζομένων παρά το πλευρόν των αδελφών γάλλων εις το Αρράς είναι και ο εκ Λευκωσίας ευσταλής νέος Αναστάσιος Πέτρου, όστις ειργάζετο ως τυπογράφος εις το τυπογραφείον της "Ελευθερίας", όθεν ανεχώρησεν εις Αθήνας προ ενός έτους.

Επίσης στις **22/5** Οκτωβρίου **1918** ανάγγελλε το

θάνατο ενός κυπρίου στο μέτωπο της Γαλλίας:

" Το υπουργείον του Πολέμου ανήγγειλε τηλεγραφικώς εις την ενταύθα αξιότη. οικογένειαν Κουκουλλή, ότι κατά την **30ην** Αυγούστου, έπεσεν ηρωικώς μαχόμενος εν Γαλλία ο Κύπριος στρατιώτης Γεώργιος Κουκουλλής.

Ο τόσο ένδοξον ευρών θάνατον Κύπριος νεανίας είχε ηλικίαν μόνον **20** ετών, υπηρέτησε δε επί διετίαν μαχόμενος εις το Δυτικόν Μέτωπον, ως εθελοντής του αγγλικού στρατού.

Κατά το διετές τούτο χρονικό διάστημα δις επληρώθηκε μαχόμενος τιμηθείς και διά του μεταλλίου ανδρείας. Εις ηλικίαν **15** ετών ευρισκόμενος εν Λευκωσία ως μαθητής της αγγλικής σχολής έφυγε κρυφά και κατετάχθη ως εθελοντής εις τον Ελληνικόν Στρατόν, όπως υπηρετήση κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Εις την ούτω σκληρώς δοκιμασθείσαν οικογένειαν του ηρωϊκού νεανίου, ως χρησιμεύση ως παρηγορία η συναίσθησις ότι έπεσε μαχόμενος υπέρ του πολιτισμού και της ελευθερίας συμβάλλων ούτω διά του αίματος του εις την αναγνώρισιν των εθνικών δικαίων της Πατρίδος του.

Εξ άλλου η ίδια εφημερίδα στην έκδοση της **1/14** Ιουλίου, **1917** έγραφε για τους Κυπρίους που υπηρετούσαν στο μακεδονικό μέτωπο:

Εις τας τάξεις του εν Μακεδονία πελομούντος κατά των προαιωνίων εχθρών της φυλής ημών Βουλγάρων στρατού της Εθνικής Αμύνης ευρίσκεται και ο εκ Λευκονοίκου ενθουσιώδης νέος κ. Μιχαήλ Β Σπανού.

Ούτος γράφων εκ του πολεμικού μετώπου υπό ημερομηνίαν **30** Μαΐου Ε.Ε. προς τον αδελφόν του κ. Χριστόδουμον Β. Σπανόν διδάσκαλον εν Καρμίω της επαρχίας Κυρηνείας περιέγραφε μεταξύ άλλων εξ γενναίας και επιτυχείς επιθέσεις τας οποίας με αφάνταστον ορμήν επιχείρησαν οι Έλληνες κατά των Βουλγάρων.

"Δεν ημπορώ να σου περιγράψω τι φόβον έχουν πάρει οι Βούλγαροι", γράφει ο Κύπριος πολεμιστής-

από ημάς, τον ελληνικόν Στρατόν.

Όταν κάμνωμεν επίθεσιν αντηχεί ανά το μέτωπον η συνθηματική λέξις "αέρας" και εις το άκουσά της οι βούλγροι καταλαβαίνουν ότι έχουν να κάμουν με ελληνικόν στρατόν και καταλαμβανόμενοι υπό πανικού τρέπονται εις φυγήν σαν κατσίκια".

Από το Μακεδονικό Μέτωπο έφθανε σωρεία επιστολών από Κυπρίους που πλεμούσαν εκεί.

Η "Ελευθερία" στις **29/12** Οκτωβρίου **1918** έγραφε:

" Ο κατά την εποποιϊαν του Σκάρα ηρωϊκόν θάνατον ευρών Κύπριος ήρως Απόστολος Κ. Αποστόλου, εκ Καραβά, ολίγας ημέρας προς του θανάτου του απέστειλε προς τον εν Καραβά θείον του κ. Ιωάννην Γ. Καλαβάν επιστολήν χαρακτηριστικήν της ζωής των Ελλήνων στρατιωτών ληφθείσαν μόλις την παρελθούσαν εβδομάδα εξ ης αποσπώμεν τας ακόλουθους περικοπάς.

"...Μάθετε ότι εγώ είμαι καλά. Μάχομαι εις την πρώτην γραμμήν του πυρός διά την ελευθερίαν της μεγάλης πατρίδος μας.

Πιστεύω να βλέπετε εις τας εφημερίδας τα ανδραγαθήματα του ελληνικού στρατού, τον οποίον θαυμάζουν όλοι οι Σύμμαχοι.

Προχωρούμεν καθημερινώς συλλαμβάνουμεν Βουλγάρους αιχμαλώτους και γερμανούς και μας διηγούνται τα όσα υποφέρουν οι Βούλγαροι από τους Γερμανούς. Τους υβρίζουν, τους ξυλοκοπούν υποφέρουν από πείναν και από διάφορους κακουχίας και ασθενείας ην ημείς εδώ τρώμεν πίνουμεν, διασκεδάζομεν, έχομεν και τα όργανα όπου χορεύομεν καθημερινώς.

Προχθές είχαμεν αρμόνικαν και εχορεύαμεν εις την πρώτην γραμμήν, ότε ήκουσαν οι Βούλγαροι και ήρχισαν να μας ρίχνουν οβίδες για να μας φοβίσουν δήθεν και να χαλάσωαμεν τον χορόν.

Αλλά φοβούνται ποτέ οι Έλληνες οι δοξασμένοι τους οποίους βλέπουν διαρκώς οι βούλγαροι ενώπιον των και καταλαμβάνονται υπό τρόμου; Δεν πιστεύω να ξέχασαν το **1912** και **1913** όπου τους εκυνηγούσαμεν έως την Σόφιαν και εχαλάσαμεν τρία ζεύγη αρβύλες δι'

αυτούς. Πιστεύω ότι το θυμούνται όλοι οι αρκουδιαρέοι...".

Εις το τέλος της επιστολής του ο ηρωϊκός Αποστόλου επισυνάπτει και το ακόλουθον τραγούδι του μετώπου:

Τα σύννεφα διαλύθησαν, ελιώσανε τα χιόνια
προβάλλει η άνοιξις γοργά και κελαϊδουν τ'
αηδόνια.

Παντού, παντού ακούονται συμμαχικά κανόνια,
φόβος και τρόμος έπιασε της Σόφιας τα
αρκούδια.

Πο τώνα μέρος οι πεζοί, πο τάλλο οι τσολιάδες
πετάν για δώρα στον εχθρό μικρές
χειροβομβίδες

εμπρός ακούεται παντού απ' τους παλληκαράδες,
οι πυροβοληταί ατρόμητοι σκορπίζουν ταις
οβίδες

Άλλος κύπριος στρατιώτης που πήρε μέρος στη μάχη του Σκρα με το βαθμό του λοχία ο Μιχαήλ Θεοχάρους Μιχαηλίδης, από το Πραιτώρι της Πάφου σε επιστολή του στον πατέρα του τόνιζε μεταξύ άλλων:

"... Διά της παρούσης μου πληροφορώ υμάς και την νίκην του Σκρα, την οποίαν εκερδίσαμεν μετά πεισματώδη μάχην. Είμαι ευτυχής διότι ευρέθην προ τοιούτου μεγαλοπρεπούς θεάματος, μετέσχον τοιαύτης επικής γιγαντομαχίας.

Επί δύο ημέρας σφοδρός βομβαρδισμός βαρέος πυροβολικού ήρχισεν επί των εχθρικών χαρακωμάτων καταστρέφων κάθε σειράν συρματοπλεγμάτων και χαρακωμάτων.

Μετρία φράσις εναερίων τορπιλλών εισεχώρουν **5** μέτρα επί της γης και επροξένουν μεγάλας βλάβας εις τα χαρακώματα του εχθρού.

Την **17**ην και ώραν **4**ην πρωϊνήν εδόθη διά σαλπίσματος η εξόρμησις των γενναίων μας στρατευμάτων και εντός δύο ωρών εφθάσαμεν εις τον αντικειμενικόν σκοπόν άνευ καμμίας αντιστάσεως, που συλλάβαμεν πολυαρίθμους αιχμαλώτους, οι οποίοι

εθαύμασαν την ορμήν και την ανδρείαν των στρατευμάτων μας και πως εντός ολίγων λεπτών ευρεθήκαμεν περικυκλωμένοι, αυτοί οι οποίοι ενόμιζαν ότι τα απόρθητα φρούρια του σκα-ντε-Λέγγεν ποτέ δεν θα καταλαμβάνοντο.

Και κατελάβαμεν πολυάριθμα λάφυρα διαφόρων όπλων ήτοι πολυβόλα μικρά και μεγάλα και αρκετά πυροβόλα και πολεμοφόδια.

Το μεγαλύτερον και θαυμασιώτερον θέαμα ήτο κατά την μάχην του Σκρα τα Ελληνικά αεροπλάνα, οδηγούμενα υπό Ελλήνων αεροπόρων εθριάμβευσαν, δώσαντα μεγάλον ενθουσιασμόν εις τα στρατεύματά μας.

Κατέβαινον εις 50 μέτρα άνωθεν της επιφανείας της γης και ανέβαινον δείχνοντα διά συνθημάτων τη πορείαν της μάχης και οδηγούντα το πυροβολικόν μας εις την προέλασιν των στρατευμάτων μας.

Μόλις έγινεν η κατάληψις του περιβοήτου Σκρα, ένεκα ελλείψεως συγκοινωνίας μεταξύ του μεράρχου και των στρατευμάτων εχρησιμοποίησαμεν ως ταχυδρόμους τας λευκάς και ωραίας περιστεράς, όπου εδέσαμεν εις τον λαιμόν των μικρόν φάκελον, εγκλείοντας τας χαρμοσύνους ειδήσεις της ενδόξου και λαμπράς νίκης μας..."

Ανάμεσα στις χιλιάδες των Κυπρίων που είχαν παρασημοφορηθεί για τη συμμετοχή τους στο Μακεδονικό Μέτωπο ήταν και ο Στυλλής Παρβέρης, από τον Καραβά έγραφε η "Ελευθερία" στις 26/8 Φεβρουαρίου 1919:

"Εις τας τάξεις του εν Μακεδονία αγγλικού στρατού είχε καταταχθή και ο εκ της κωμοπόλεως Καραβά ενθουσιώδης νέος κ. Παρβέρης, ως στρατιώτης.

Ο Κύπριος ούτος στρατιώτης, κατά τας τελευταίας εν Μακεδονία επιθέσεις κατά του εχθρού, έδειξεν απaráμυλλον ανδρείαν και τόλμην αφάνταστον.

Ενώ οι συστρατιώται του εθερίζοντο υπό του πυρός του εχθρού και οι λοιποί εξ αυτών έσπευδον να κρυφώσιν όπως σώσωσι την ζωήν των, αυτός περιφρονών τον κίνδυνον εξηκολούθει αδιακόπως να

μεταφέρη τρυματίας εν τω μέσω των σφαιρών και οβίδων και κατόρθωσεν ούτω να σώση από βεβαίου θανάτου πλείστους άγγλους αξιωματικούς.

Διό και η Αρχηγία του αγγλικού στρατού απένειμεν αυτώ το Παράσημον της ανδρείας του βασιλέως της Αγγλίας μετά στρατιωτικών τιμών και επί παρουσία των αγγλικών στρατευμάτων και πολλών Κυπρίων στρατιωτών.

Καθ' ην στιγμή επασημοφορείτο ο Κύπριος ήρως, οι Αγγλοι στρατιώται εφώναζον " Ζήτω η Κύπρος".